

Framtiden väntar på svar

Inom kort offentliggörs regeringens Kulturproposition baserad på de tankar som Kulturutredningen presenterade i våras. Inget tyder på att innehållet kommer att bli någon större överraskning eller innebära en förstärkning av kulturpolitikens uppdrag. Men med en vitalare kulturpolitik skulle kulturen kunna spela en mycket större och viktigare samhällsroll i Sverige i framtiden.

Kulturlivets publik växer, dess folkrörelser och kulturorganisationer expanderar. Allt fler människor gör erfarenheten att materiell konsumtion inte räcker, att den lämnar efter sig ett inre tomrum. Vi behöver också någonting annat, som materiell välfärd inte alltid kan ge. Denna utveckling öppnar för nya sätt att se på konstens och kulturpolitikens roll i vårt samhälle.

I Unescos rapport "Vår skapande mångfald" från 1995 står: "Om man, som kommissionen, anser kulturen som grunden för all utveckling måste kulturpolitikens uppdrag breddas avsevärt och omfatta frågor som krig och fred, om demokratins förutsättningar och jämställdhet mellan män och kvinnor. Grundprincipen för all kulturpolitik bör vara att odla respekt för alla kulturer som tolererar andra. Respekt är något mer än tolerans, eftersom det förutsätter en positiv inställning till andra människor och deras kulturer. Kulturella rättigheter anses numera tillhöra de mänskliga rättigheterna."

Vad Unescorapporten vill poängtera är det konstnärliga och demokratiska samtalets vitala betydelse för samhällets utveckling. Det är någonting helt annat än den tendens vi ser i Sverige idag, som går ut på att förvandla kulturpolitiken till näringspolitik där upplevelseindustrin blir ett instrument i jakten på regional tillväxt. Det är värt att minnas att i näringspolitiken är det alltid de materiella – och inte de immateriella – värdena som kommer i första rummet.

När regeringen satsar (minst) 27 miljarder på infrastruktur är det inte den immateriella infrastrukturen som prioriteras: Förbifart Stockholm kostar ca 1 miljon 285 tusen kronor *per meter* att bygga för 21000 meter. Att jämföra med t ex välrenommerade Teater Tribunalen i Stockholm, vars drift kostar 1 meter motorväg per år. Ändå heter det alltid att kulturen är dyr. Regeringens nya satsning, 25 miljoner på den så kallade "Kulturbryggan", är ju bra men blir i realiteten bara en bryggsnutt på 20 meter/år. Synd att pengarna inte räckte till en bro.

Precis som tåg behöver räls, bilar vägar och flygplan flygplatser så behöver kulturlivet en fungerande infrastruktur. Vi är stolta över det svenska musikundret – men utan studieförbundens replokaler och cirklar, amatörkörare och orkestrar eller kulturskolornas inbjudan till musicerande hade vi inte tillhört musiklivets världselit. Det handlar om att värna folkbildning, samlingslokaler och amatörverksamhet. Verksamheter som verkar på djupet, långt ifrån turistindustrins dagfjärilar och spektakulära projekt som snabbt, men tillfälligt, sätter en ort på kartan.

Statens insatser för utbildning av konstnärer är god. Men det måste finnas ett motsvarande ansvarstagande för att tillvarata den stora resurs de färdigutbildade konstnärerna utgör för samhället. Den offentliga konsten, har stått och står bokstavligen i centrum i våra gemensamma rum, tillgänglig för alla på gator och torg, i bostadsområden och i offentliga byggnader. Vem värnar i dag tanken att en procent av kostnaden för nybyggnation skall

användas för konstnärlig gestaltning? Tillämpningen av ett vitaliserande enprocentmål vad gäller konst i offentlig miljö skulle vara i linje med både tanken att skapa förutsättningar för konstnärer att fullt ut kunna leva på sitt arbete och öka allas tillgänglighet till konst.

Vi hoppas på och förväntar oss mer resurser till kulturen i skolan som till exempel genom den nuvarande satsningen ”Skapande Skola”. Samtidigt vill vi peka på riskerna med detta projekt ur demokratisk synvinkel. Genom kommunaliseringen av skolan och friskolereformen har kulturansvaret i praktiken lagts på enskilda rektorer och lärare. Tillgången till konst och kultur i skolan har därmed blivit alltmer ojämnt fördelad. Och det i en situation där kreativitet samtidigt blir allt viktigare inom många samhällsområden, och hela vår demokrati och vårt samhälles utveckling bygger på att så många röster som möjligt ges utrymme att tänka och formulera sig fritt.

Idag är möjligheten att få möta professionell kultur i skolan och möjligheten till eget konstutövande genom exempelvis kommunala musik- och kulturskolor både väldigt begränsad och ojämnt fördelad över landet. Det är en stor skillnad gentemot idrotten där pengarna fördelas direkt via dess folkrörelser. Vi lever i ett segregerat samhälle, där dagens politik dessvärre stärker motsättningar i samhället istället för att, i Unescos anda, motverka dem.

Vi får aldrig – särskilt inte när bristen på en demokratisk röst slår upp som bränder i storstädernas förorter – glömma bort att kulturens vara eller inte vara inte primärt är en finansieringsfråga, utan en demokratifråga.

Ett av kulturutredningens förslag som nu väntas bli verklighet är den så kallade ”portföljmodellen”, som innebär att man styr över det tidigare nationella ansvaret för kulturen på regionerna. Ökat regionalt ansvar för kultur är välkommet, men det finns också stora risker. I Danmark har portföljmodellen fått katastrofala följder för t ex teaterlivet, när de statliga anslagen i regionaliseringens kölvatten minskat med en tredjedel. Resultatet av denna kulturpolitik är att krisen står och bultar på flera danska teatrar dörrar.

Kulturlivets eldsjäl är en förutsättning för ett levande kulturliv och mångfald i utbudet på många platser i landet. De arrangerar utställningar, teaterföreställningar och konserter med professionella konstnärer och artister. Ett sinnrikt samspel mellan statligt stöd till den ideella sektorn och kommunala bidrag är i riskzonen. Det går snabbt att riva ned det som tagit generationer att bygga upp. När vägbanor får frostsprickor lagar man dem. Men vem tar ansvar för att den immateriella infrastrukturen inte förfaller?

Hyrorna för museer, konsthallar och teatrar går upp i enlighet med inflationen och prisökningar. Varför är inte anslagen för konstnärlig verksamhet värdesäkrade på samma sätt?

Kulturlivet och dess institutioner bör vara ett uttryck för våra mångfacetterade kulturella identiteter, våra tankars andrum och våra känslors samtal. Ökat utrymme för kommersiella intressen innebär att vi får mer av det kulturella innehåll som är ekonomiskt lönsamt, vi får ett utbud som till sin kvantitet kanske är större men med minskad mångfald som följd.

Vi anser att ett fritt kulturliv och en kulturpolitik som värnar mångfald, kvalitet och tillgänglighet är en förutsättning för en kommande positiv samhällsutveckling. Det är det vi vill läsa i kulturpropositionen. Nu är det upp till regering såväl som opposition att svara på utmaningen.

Vi efterlyser ett nationellt ansvar för kulturpolitiken.

Medlemmar ur koalitionen för kulturdebatt

Anna Söderbäck, ordf. KLYS –

Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd

Anna Carlson, ordf. Teaterförbundet

Lars Farago, ordf. Amatörkulturens samrådsgrupp

Stina Oscarson, Jacob Hirdwall, Erik Uddenberg TDO –

Tankesmedjan Det Osynliga

Boa Ruthström, chef tankesmedjan Arena Idé

Ove Jansson, förste vice ordf. och

Ewa Henriksson, kulturansvarig SKTF

Gunno Sandahl, kulturchef Folkets Hus och Parker

Sara Jägare, tf. rektor Runö folkhögskola

Annika Nilsson, förbundssekreterare ABF

Kalli Klement, förbundschef Sveriges konstföreningar

Mats Bernerstedt, förbundschef Sensus studieförbund

Karin Willén, riksordf. KRO –

Konstnärernas Riksorganisation

Gunilla Kihlgren Svartström, ordf. KIF –

Sveriges konsthantverkare och industriformgivare